

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**СИЛАБУС ВИБІРКОВОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
«РИЗИКОЛОГІЯ»**

Мова навчання – *українська*

Шифр та найменування галузі знань ***D «Бізнес, адміністрування та право»***

Код та найменування спеціальності ***D7 «Торгівля»***

Освітньо-професійна програма ***«Підприємництво і торгівля,
товарознавство та експертиза в митній справі»***

Ступінь вищої освіти ***бакалавр***

Затверджено на засіданні

Методичної Ради зі спеціальності ***D 7 «Торгівля»***
«29» серпня 2025 р. протокол № 1.

Реєстраційний номер в навчальному відділі

K11-01/2025-26

1. Загальна інформація

Кафедра: [Торговельного підприємництва, товарознавства та управління бізнесом](#)
Викладач: Ласкаєв Олександр Миколайович, старший викладач кафедри торговельного підприємництва, товарознавства та управління бізнесом, PhD

Профайл

Контакти:
e-mail: 7877993@gmail.com
+380 93 495 48 14

Освітній компонент викладається на III курсі у VI семестрі
Кількість: кредитів: 4,0; годин - 120

Аудиторні заняття, годин:	всього	лекції	практичні
денна	40	16	24
заочна	20	10	10
Самостійна робота, годин	Денна – 80		Заочна – 100

Розклад занять

2. Анотація освітнього компонента

Програма освітнього компоненту «Ризикологія» спрямована на формування у студентів комплексного розуміння природи ризиків у підприємницькій діяльності та методів управління ними. Освітній компонент охоплює теоретичні основи та практичні аспекти ідентифікації, оцінювання та мінімізації підприємницьких ризиків. Особлива увага приділяється сучасним методам аналізу ризиків, стратегіям їх зниження та формуванню системи ризик-менеджменту на підприємстві.

Знання та практичні навички, які набуваються в процесі вивчення освітнього компоненту, потрібні здобувачам як для подальшого навчання за обраною спеціальністю, так і в професійній діяльності у сфері підприємництва.

Освітній компонент «Ризикологія» базується на знаннях, отриманих здобувачем вищої освіти в процесі вивчення навчальних дисциплін «Економіка підприємства», «Фінансовий менеджмент», «Статистика», «Маркетинг», «Інноваційна діяльність підприємств».

3. Мета освітнього компонента

Метою освітнього компоненту «Ризикологія» є формування у студентів системного розуміння теорії та практики управління ризиками в підприємницькій діяльності, що дозволить їм ефективно визначати, аналізувати та мінімізувати ризики на підприємствах різних форм власності.

4. Компетентності та програмні результати навчання

У результаті вивчення освітнього компоненту «Ризикологія» здобувач вищої освіти отримує набір компетентностей і програмних результатів навчання, які зазначені в Стандарті вищої освіти зі спеціальності [076 «Підприємництво та торгівля»](#) та освітньо-професійній програмі [«Підприємництво і торгівля, товарознавство та експертиза в митній справі»](#) підготовки бакалаврів.

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької та торговельної діяльності.

СК2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких і торговельних структур.

СК3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.

СК12. Здатність здійснювати комплексний аналіз та моніторинг асортиментної політики підприємства та вміти адаптувати її до змін зовнішнього середовища.

Програмні результати навчання:

ПР 1. Використовувати базові знання з підприємництва та торгівлі й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПР 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки, вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій та торговельній діяльності.

ПР 7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

ПР 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких та торговельних структур.

ПР 17. Вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких та торговельних структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

5. Інформаційний обсяг освітнього компонента

5.1 Перелік лекційних занять

№	Назва теми	Зміст теми	Кількість годин	
			Денна	Заочна
Змістовний модуль 1. «Теоретичні основи управління ризиками»				
1	Сутність та види підприємницьких ризиків.	Поняття ризику в підприємницькій діяльності. Класифікація ризиків: фінансові, операційні, стратегічні та інші. Джерела виникнення ризиків.	2	1
2	Методологія ризик-менеджменту.	Методологія ризик-менеджменту. Етапи процесу управління ризиками. Принципи побудови системи ризик-менеджменту. Організаційна структура управління ризиками на підприємстві.	2	1
3	Ідентифікація підприємницьких ризиків.	Методи виявлення ризиків. Карти ризиків підприємства. Джерела інформації для ідентифікації ризиків. Реєстр ризиків та його структура.	2	2
4	Кількісні методи оцінки ризиків.	Статистичні методи оцінки ризику. Імовірнісний підхід до оцінки ризиків. Показники вимірювання ризику: дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації.	2	1
Змістовний модуль 2. «Методи та стратегії управління ризиками»				
5	Якісні методи оцінки ризиків.	Експертні методи оцінки. Метод аналогій. SWOT-аналіз ризиків. Сценарний аналіз та стрес-тестування.	2	2
6	Стратегії управління ризиками.	Уникнення ризику. Зниження ризику. Передача ризику. Прийняття ризику. Диверсифікація як метод зниження ризиків.	2	1
7	Страховання як метод управління ризиками.	Види страхування підприємницьких ризиків. Вибір страхової компанії. Розрахунок страхової премії. Самострахування та створення резервних фондів.	2	1
8	Моніторинг та контроль ризиків.	Система показників ефективності управління ризиками. Аудит системи ризик-менеджменту. Звітність з управління ризиками. Вдосконалення системи управління ризиками.	2	1
Разом за ОК:			16	10

5.2 Перелік практичних робіт

№з/п	Назва практичної роботи	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Аналіз структури підприємницьких ризиків. Побудова класифікації ризиків для конкретного підприємства. Визначення джерел виникнення ризиків. Складання карти ризиків для підприємства галузі торгівлі.	4	1
2	Розробка системи управління ризиками. Формування організаційної структури ризик-менеджменту. Визначення функцій підрозділів. Розробка положення про управління ризиками.	2	1
3	Кількісна оцінка підприємницьких ризиків. Застосування статистичних методів для оцінки ризиків. Розрахунок показників варіації, таких як дисперсія та стандартне відхилення. Побудова кривої ймовірності настання ризикової події.	2	1
4	Якісний аналіз ризиків методом експертних оцінок. Проведення експертного опитування. Обробка результатів експертизи. SWOT-аналіз ризиків підприємства. Розробка сценаріїв розвитку ризикових ситуацій.	4	1
5	Вибір стратегії управління ризиками. Обґрунтування доцільності застосування різних стратегій. Розробка плану заходів для мінімізації ризиків. Оцінка ефективності обраної стратегії.	2	1
6	Розрахунок страхового покриття підприємницьких ризиків. Визначення об'єктів страхування. Вибір виду страхування. Розрахунок страхових платежів. Оцінка економічної ефективності страхування.	2	1
7	Створення системи резервних фондів. Визначення розміру резервів. Формування страхових резервів підприємства. Розробка регламенту використання резервних фондів.	2	1
8	Моніторинг та аудит системи управління ризиками. Розробка системи індикаторів ризику. Формування звітності з управління ризиками. Проведення аудиту ефективності системи ризик-менеджменту.	2	1
9	Сценарний аналіз у ризикології	2	1
10	Ймовірнісне моделювання ризикових ситуацій та методів їх профілактики	2	1
	Всього за курс:	24	10

5.3 Перелік завдань до самостійної роботи

№з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
Опрацювання лекційного матеріалу			
1	Тема 1. Сутність та види підприємницьких ризиків. Тема 2. Методологія ризик-менеджменту Тема 3. Ідентифікація підприємницьких ризиків Тема 4. Кількісні методи оцінки ризиків Тема 5. Якісні методи оцінки ризиків Тема 6. Стратегії управління ризиками Тема 7. Страхування як метод управління ризиками Тема 8. Моніторинг та контроль ризиків	20	20
Підготовка до практичних занять			
2	Тема 1. Аналіз структури підприємницьких ризиків Тема 2. Розробка системи управління ризиками Тема 3. Кількісна оцінка підприємницьких ризиків Тема 4. Якісний аналіз ризиків методом експертних оцінок Тема 5. Вибір стратегії управління ризиками Тема 6. Розрахунок страхового покриття підприємницьких ризиків Тема 7. Створення системи резервних фондів Тема 8. Моніторинг та аудит системи управління ризиками Тема 9. Сценарний аналіз у ризикології Тема 10. Ймовірнісне моделювання ризикових ситуацій та методів їх профілактики	20	20
Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції			
3	Тема 1. Концепція чорного лебедя та антикрихкості Н. Талеба як основа ефективних дій в умовах ринкових невизначеностей Тема 2. Синергетичний підхід до управління ризиками	20	30
4	Виконання індивідуальних завдань	20	30
	Всього	80	100

6. Система оцінювання та вимоги

Контроль успішності навчання здобувача проводиться у формах вхідного, поточного і підсумкового контролів. Вхідний контроль якості навчання здійснюється на початку курсу проведенням перевірки залишкових знань здобувачів за дисциплінами, що забезпечують вивчення даного освітнього компонента (діагностика первинних знань здобувачів).

Форми поточного контролю є:

- письмові контрольні роботи за окремими темами або модульні контрольні роботи;
- тестування знань здобувачів з певних тем;
- виконання і захист практичних робіт;
- усне опитування;

- презентація та захист індивідуальних завдань;

Підсумковий контроль – диференційований залік.

Нарахування балів:

Вид роботи, що підлягає контролю	Максимальна кількість оціночних балів	
	Денна	Заочна
Змістовний модуль 1. «Теоретичні основи управління ризиками»		
Практичні роботи*	16	16
Самостійна робота*	4	4
Індивідуальне завдання	10	10
Модульний контроль	20	20
Всього за змістовний модуль 1	50	50
	Денна	Заочна
Змістовний модуль 2. «Методи та стратегії управління ризиками»		
Практичні роботи*	16	16
Самостійна робота*	4	4
Індивідуальне завдання	10	10
Модульний контроль	20	20
Всього за змістовний модуль 2	50	50
Всього	100	100

* Є можливість визнання результатів неформальної освіти відповідно до п.2 [Положення про порядок перезарахування результатів навчання \(навчальних дисциплін\) в Одеському національному технологічному університеті](#).

Критерії оцінювання програмних результатів навчання здобувачів

Практичні роботи:

4 – 3,5 балів	<i>Практична робота відпрацьована та захищена вчасно, оформлена відповідно до вимог, надані повні обґрунтовані відповіді, складений висновок</i>	відмінно
3,4 – 3,3 балів	<i>Практична робота відпрацьована та вчасно захищена, має невеликі відхилення при оформленні або при відповіді допущені неточності</i>	дуже добре
3,2 – 3,0 балів	<i>Практична робота відпрацьована, але захищена пізніше визначеного строку, або має неповні відповіді, допущені несуттєві помилки</i>	добре
2,9 – 2,4 балів	<i>Практична робота відпрацьована, але захищена пізніше визначеного строку, або має неповні відповіді, допущені більш суттєві помилки</i>	достатньо
0-2,3 балів	<i>Практична робота не відпрацьована або дані незадовільні відповіді</i>	незадовільно

Самостійна робота:

4 – 3,5 балів	<i>Самостійна робота підготовлена та захищена вчасно, оформлена у вигляді презентації, має чітко оформлені висновки, всі відповіді вірні.</i>	відмінно
3,4 – 3,3 балів	<i>Самостійна робота підготовлена та захищена вчасно, має невеликі відхилення при оформленні або при відповіді допущені неточності</i>	дуже добре
3,2 – 3,0 балів	<i>Самостійна робота підготовлена та захищена пізніше визначеного строку, або має неповні відповіді, допущені несуттєві помилки</i>	добре
2,9 – 2,4 балів	<i>Самостійна робота підготовлена та захищена пізніше визначеного строку, або має неповні відповіді, допущені більш суттєві помилки</i>	достатньо
0-2,3 балів	<i>Самостійна робота не підготовлена, або не захищена, або дані незадовільні відповіді</i>	незадовільно

Індивідуальне завдання:

8,8 - 10 балів	<i>Індивідуальне завдання підготовлене та захищене вчасно, оформлена у відповідності до вимог, має чітко оформлені висновки, всі відповіді вірні.</i>	відмінно
8,1 – 8,7 балів	<i>Індивідуальне завдання підготовлене та захищене вчасно, має невеликі відхилення при оформленні або при відповіді допущені неточності</i>	дуже добре
7,4 – 8,0 балів	<i>Індивідуальне завдання підготовлене та/або захищене пізніше визначеного строку, або має неповні відповіді, допущені несуттєві помилки</i>	добре
6,0 – 7,3 балів	<i>Індивідуальне завдання підготовлене та захищене пізніше визначеного строку, або має неповні відповіді, допущені більш суттєві помилки</i>	достатньо
0-5,9 балів	<i>Індивідуальне завдання не підготовлене або не захищене, або дані невірні відповіді</i>	незадовільно

Модульний контроль:

18,0-20,0	здобувач демонструє повні й глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь і навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, високу комунікативну культуру	відмінно
15,0 -17,0	здобувач виявляє дещо обмежені знання навчального матеріалу, допускає окремі несуттєві помилки й неточності	добре
12,0 – 14,0	здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, володіє необхідними уміньми та навичками для вирішення стандартних завдань, проте при цьому допускає неточності, не виявляє самостійності суджень, демонструє недоліки комунікативної культури	достатньо
0 – 11,0	здобувач не володіє необхідними знаннями, уміньми й навичками, науковими термінами, демонструє низький рівень комунікативної культури	незадовільно

7. Засоби діагностики успішності навчання

Методи навчання, які використовуються у процесі проведення занять, а також самостійних робіт за ОК:

- **інтерактивні**: використання комп'ютерної техніки, офісних програм під час проведення практичних занять, робота в малих групах;
- **словесні**: групове обговорення нагальних питань, дискусії, робота в малих групах, мозковий штурм;
- **самостійна робота**: робота з навчально-методичними матеріалами, робота із нормативною та законодавчою базою, підготовка презентації та реферату за обраною темою.

8. Інформаційні ресурси Базові (основні):

1. Ризикологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Р. М. Бугріменко, П. В. Смірнова ; Держ біотехнолог. ун-т. — Харків, 2022. — 148 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHТ.2150560>

2. Економічні ризики: методи вимірювання та управління [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Н. С. Скопенко, І. В. Федулова, Л. В. Мазник та ін. ; за заг. ред. Н. С. Скопенко ; Нац. ун-т харч. технологій. — Київ : НУХТ, 2021. — 344 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHТ.2066179>

3. Економіка підприємства [Електронний ресурс] : підручник / І. Г. Волинець, Л. С. Громко, В. Л. Загоруйко та ін. ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : Вежа-Друк, 2021. — 768 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHТ.2140521>

4. Економічний ризик та його оцінка [Електронний ресурс] : підручник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спец. "Фінанси, банківська справа та страхування" освітньо-професійної програми "Фінанси і кредит" / А. В. Череп, А. П. Кущик ; Запоріз. нац. ун-т. — Запоріжжя, 2021. — 316 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHТ.2249918>

5. Підприємництво та торгівля у розвитку інноваційно-інвестиційної моделі економіки України ХХІ сторіччя [Текст] : монографія / Н. Й. Басюркіна, Я. Г. Верхівкер, А. В. Гріщенко та ін. ; за ред. Н. Й. Басюркіної ; Одес. нац. технол. ун-т. — Івано-Франківськ, 2025. — 323 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHТ.7817734>

6. Трансформації вітчизняного підприємництва в умовах ризиків і загроз сьогодення [Текст] : монографія / Н. Й. Басюркіна, О. О. Богданов, А. В. Гріщенко та ін. ; за ред. Н. Й. Басюркіної ; Одес. нац. технол. ун-т. — Івано-Франківськ, 2023. — 467 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.2134210>

7. Управління фінансовими ризиками [Електронний ресурс] : навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни за кредитно-модульною системою та дистанційною формою організації освітнього спец. 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" / Л. М. Хрящевська ; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. — Миколаїв : Вид. Румянцева Г. В., 2022. — 359 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.2244419>

8. Обґрунтування управлінських рішень та оцінювання ризиків [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Полінкевич, І. Г. Волинець ; Луцьк. нац. техн. ун-т, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : Вежа-Друк, 2023. — 366 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.2746209>

Допоміжні

1. Інноваційний розвиток підприємства [Електронний ресурс] : підручник / П. П. Микитюк, Ж. Л. Крисько, О. Ф. Овсянюк-Бердадіна та ін. ; за заг. ред. П. П. Микитюка ; Західноукр. нац. ун-т. — Тернопіль : ЗУНУ, 2023. — 320 с.

2. Управління соціальними інвестиціями [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. І. Дибя, Ю. О. Гернего ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. — Київ : КНЕУ, 2022. — 129 с.

3. Інноваційний розвиток підприємства : конспект лекцій [Електронний ресурс] : для студентів спец. 051 "Економіка", галузь знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" СВО "магістрів" всіх форм навчання / С. В. Крупіна ; Каф. економіки промисловості. — Одеса : ОНТУ, 2023. — 65 с.

4. Формування продовольчої безпеки України в умовах ринкових трансформацій [Текст] = Formation of food security in Ukraine in the conditions of market transformations : дис. ... д-ра філософії : спец. 051 – Економіка; галузь знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» : захищена 28.04.25 / М. М. Молодан ; наук. кер. О. С. Камушков ; Одес. нац. технол. ун-т. — Одеса, 2025. — 236 с.

5. Елементи теорії рішень та систем управління [Електронний ресурс] : підручник для здобувачів вищої освіти технологічних, технічних та економічних спеціальностей / В. Г. Мураховський, Ф. А. Трішин ; Одес. нац. технол. ун-т. — Одеса : ОНТУ, 2024. — 141 с.

6. Інвестиційний аналіз [Електронний ресурс] : навч. посіб. Ч. 1 / І. О. Новаковська, Н. В. Мединська, Н. М. Бавровська ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — Київ, 2024. — 322 с.

7. Методи та засоби прийняття рішень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. В. Новожилова, О. І. Чуб ; Харків. нац. ун-т міськ. гос-ва ім. О. М. Бекетова. — Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. — 115 с.

8. Організаційні підходи до управління виробничими ризиками молокопереробних підприємств [Текст] = Organizational approaches to the management of production risks at milk processing enterprises / І. В. Свиноус, М. І. Ібатуллін, Ю. В. Сіра // Продовольчі ресурси. — 2022. — Т. 10, № 19. — С. 243-253.

9. Інвестування [Електронний ресурс] : навч. посіб. для самот. вивчення дисципліни / Н. Є. Скоробогатова ; Нац. техн. ун-т "Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського". — Електрон. мереж. навч. вид. — Київ : КПІ ім Ігоря Сікорського, 2022. — 147 с.

9. Політика освітнього компоненту

Політика всіх освітніх компонент в ОНТУ є уніфікованою та визначена з урахуванням законодавства України, [Корпоративному кодексу ОНТУ](#), [Кодексу академічної доброчесності ОНТУ](#), [Положення про організацію освітнього процесу ОНТУ](#), [Положення про порядок перезарахування результатів навчання \(навчальних дисциплін\) в ОНТУ](#), [вимог ISO 9001:2015](#) та [роботодавців](#)

Викладач

ПІДПИСАНО

Олександр ЛАСКАЄВ

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри торговельного підприємництва, товарознавства та управління бізнесом

Протокол від «29» серпня 2025 р. № 1

Завідувач кафедри

ПІДПИСАНО

Наталія БАСЮРКІНА

ПОГОДЖЕНО:

Гарант ОП Підприємництво і торгівля,
товарознавство та експертиза в митній справі
професор кафедри ТТПтаУБ

ПІДПИСАНО

Яків ВЕРХІВКЕР